

18
PÕLUMAJANDUSLIKKE
NOUANDĒID KOLHOOSIDELE

V. NURMSALU

LINNUKASVATUS
KOLHOOSIS

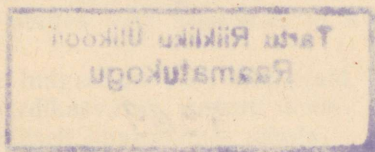

A-11505
18
Duplam

PÖLLUMAJANDUSLIKKE NÕUANDEID KOLHOOSIDELE

V. NURMSALU

LINNUKASVATUS
KOLHOOSIS

RK

POLIITILINE KIRJANDUS

TALLINN 1949

V

V. NIKKALU

LIINUKASVATUS

KOLHOOSIS

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
 7969

XX

RAAMATUKOGU

7969

Meie vabariigi kolhoosid on massiliselt asunud rajama linnufarme. Et panna linnukasvatusele juba algusest peale kindel alus, tuleb enne linnufarmi rajamist otsustada, kas linde kasvatatakse munade, liha või munade ja liha saamise otstarbel. Kolhoosi linnukasvatuse suund ja linnuliikide valik olenevad suuresti kohalikest tingimustest.

Kanu kasvatatakse peamiselt munade saamise otstarbel, kuid kanafarm toodab igal aastal väljapraagitavate kanade ja ülemääraste kukkede arvel ka küllalt palju liha.

Kanafarmi ei või rajada soisele ja vesisele kohale, sest kanad on niiskuse suhtes eriti tundlikud ja kanakasvatus ei õnnestu.

Ka parditõugude hulgas on häid munejaid, näiteks india jooksupart, kuid pardikasvatus, samuti hane- ja kalkunikasvatus rajatakse põhiliselt lihatootmise sihiga.

Hanefarme on kasulik asutada nendes kohtades, kus hanede karjatamiseks leidub sobivaid rohumaid, sest hani on peamiselt rohusööja, peaaegu taimetoitlane. Soised rohumaad, olgugi rikkaliku taimekasvuga, hanekopliteks ei kõlba. Heal rohumaal aga vajab hani käest väga vähe süüta. Ka kalkunikasvatuse edukus oleneb headest karjamaadest.

Pardifarmi rajamine on tulus veekogude läheduses, sest vees leiduva pardisööda — konnade, veeputukate, veetaimede jne. — arvel käest antava sööda kulu tunduvalt väheneb.

Linnufarmi rajamine ei esita kolhoosile eriti suuri majanduslikke nõudeid. Igas kolhoosis leidub võimalusi 2—3 linnuliigi kasvatamiseks.

Linnufarmi suuruse määramisel tuleb kõigepealt kinni pidada valitsuse ja partei poolt kinnitatud lindude miinimumarvust. Iga kolhoos peab pidama täiskasvanud kodulinde (pardid, haned ja kalkunid kanadeks ümber arvestades) teraviljakultuuride

külvipinna olemasolu korral: kuni 100 ha — 200 lindu, 101 — 200 ha — 400 lindu, 201—400 ha — 750 lindu, 401—700 ha — 1400 lindu, 701—1000 ha — 2100 lindu, 1001—1500 ha — 3100 lindu, üle 1050 ha — 4500 lindu.

Miinimumi täitmisel arvestatakse: üks part kahe kana eest, üks hani või kalkun nelja kana eest.

Üldiselt peab linnufarmi suuruse suhtes silmas pidama, et lindude arvu suurendamine viib lindude hea jõudluse korral munade ja liha omahinna alanemisele ja linnukasvatuse tulukuse suurenemisele.

Linnufarmi suurus

Linnukasvatus annab häid tulemusi siis, kui lindude hooldamine kindlustab vähemalt ühele inimesele täie töökoormuse.

Linnufarmi suurus sõltub samuti suurel määral söödabaasist. Et lindude hea jõudlus on saavutatav ainult nende õige söötmisega, tuleb kolhoosil varuda kõiki lindudele vajalikke sööda- liike. Linnukarja suurust määrates peab arvestama söötade varumise võimalusi linnukasvatusele.

Teraviljasöötasid arvestatakse ühe linnu kohta aastas, kui neid peetakse kinnistes ruumides ja jooksuaedades: kanale 36 kg, pardile 62 kg, kalkunile 50 kg ja hanele 48 kg. Noor- lindude kasvatamiseks (5 kuu vanuseni) kulub teraviljasöötasid ühe linnu kohta: kanatibule 8 kg, parditibule 10 kg, kalkunitibule 14 kg ja hanetibule 15 kg. Kui lindudel võimaldatakse suvekuudel linnukoplites ja koristatud viljapõldudel vabalt liikuda, siis on nende söötmisnormid tunduvalt väiksemad.

Kartuleid tuleb varuda iga kana kohta 10 kg, iga pardi, hane ja kalkuni kohta 15—20 kg; juurvilja varuda veidi suuremais koguseis. Heaks lindude söödaks on silo, mida arvestatakse kanale 5 kg, teistele lindudele 10—15 kg.

Loomseid söötasid (kala- või lihajahu) vajab kana aastas 4,5 kg, part ja kalkun 3,5 kg ning hani 2,5 kg.

Mineraalsöötadest on soovitatav lindudele anda teokarpe, lubjakrohvi ja kriiti. Mineraalsöötasid kulub täiskasvanud linnu kohta aastas kokku 4—6 kg ja iga tibu kohta 300—400 g.

Linnufarmi töö organiseerimine ja töötasu

Linnufarmi töö edukus sõltub töö õigest organiseerimisest. Linnufarmis töötamiseks määratakse brigaad kolhoosnikuist, kes linnukasvatuse ala tunnevad. Brigaadi koosseisu kuuluvad linnutalitajad, tibude kasvatajad ja valvur. Linnufarmides, kus töötab kolm või rohkem linnutalitajat täie koormusega, määratakse üks linnutalitajaist farmi juhatajaks, kuid seejuures ei vabastata teda lindude hooldamisest. Brigaad määratakse vähemalt kolmeks aastaks, kusjuures farmi juhataja nimetatakse vähemalt kaheks aastaks. Mida püsivam on linnukasvatuse kaader ja mida rohkem teadmisi ta omandab, seda paremad on tootmistulemused.

Linnukasvatusbrigaadile kinnistatakse maa-ala, linnud, vajalikud hooned ja inventar. Brigaadi suurus oleneb lindude arvust linnufarmis.

Linnutalitajale kinnistatakse täiskasvanud linde: 500 kana või 300 parti või 100 hane või 100 kalkunit; noori linde: 800 kanatibu või 400 partitibu või 300 hanetibu või 300 kalkunitibu.

Töö eest tasutakse linnufarmis töötajale individuaalse tükitöö alusel, arvestades normipäevi sõltuvalt talitavate lindude, saadud munade ja üleskasvatatud noorte lindude arvust.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruse nr. 668, 16. juulist 1948. a., kohaselt arvestatakse linnufarmis töötajaile normipäevi järgmiselt:

linnutalitajale iga säilinud kana eest 0,05, pardi eest 0,08, kalkuni ja hane eest 0,20 normipäeva kuus.

Aasta lõpul tehakse linnutalitajale normipäevade lõpparvestus tema poolt tegelikult saadud toodangu eest järgmiste näidishinnete alusel:

iga saja kanamuna	eest arvestatakse	1,5	normipäeva
„ „ pardimuna	„ „	4,0	„
„ „ kalkunimuna	„ „	20,0	„
„ „ hanemuna	„ „	40,0	„

Iga üleskasvatatud ja normiks äraantud, lihaks tapetud, müüdud või farmi jäetud linnu eest arvestatakse: kanade eest 0,5, partide ees 0,6, hanede ja kalkunite eest 0,9 normipäeva. Lindude poolt väljahautatud iga 10 noorlinnu pealt arvestatakse:

kanatibude eest 0,8, parditibude eest 1,5, kalkunitibude eest 2,5 ja hanetibude eest 3 normipäeva.

Kui linnutalitajale on aasta jooksul normipäevi vähem arvestatud kui toodangu järgi tuleks arvestada, siis arvestatakse talle normipäevi täiendavalt aasta jooksul arvestatud ja toodangu järgi arvestatavate normipäevade vaheluses.

Kui aga linnutalitajale on aasta jooksul normipäevi rohkem arvestatud kui saadud toodangu järgi tuleks arvestada, siis kantakse rohkem arvestatud normipäevad tema arvelt maha, kuid mitte üle 25% temale aastas arvestatud normipäevade arvust.

Linnutalitajate töö juhtimise eest arvestatakse linnufarmi juhatajale kuus 5—10 normipäeva.

Individaalse munevuse arvestusega tõulinnufarmides vähendatakse linnutalitajate töökoormuse norme 30% võrra, saadud toodangu eest aga tõstetakse hindeid 50% võrra.

Väikese linnufarmi puhul, kus töötajail ei ole täit koormust, on soovitatav kinnistada linnukasvatuse alal töötavaile kolhoosnikuile ka teisi loomi või anda neile täiendavalt teisi töid, mida on võimalik ühendada lindude eest hoolitsemise tööga.

Linnukasvatuse plaani koostamine ja arvestus

Maakonna loomakasvatuse arendamise riikliku plaani alusel määrab kolhoosi juhatus linnufarmile aastase tootmisülesande: a) lindude arvu alal aasta alguses ja lõpus, b) linnu keskmise ja üldise munatoodangu, c) riigile müüdavate, haudumiseks kasutatavate või müügile minevate munade alal, d) haudejaamast ostetavate ja lindude all väljahautavate ning üleskasvatatavate t'ibude alal ja e) lihanormi arvel või sugulindudeks müüdavate lindude alal.

Plaanis arvatakse kokku, kui palju kulub igasuguseid söötasid ja materjale, ning määratakse allikad nende vajaduste rahuldamiseks.

Samuti määratakse tööjõuvajadus ja maksetav töötasu.

Linnufarmi juhataja koostab tootmisülesande alusel iga kuu kohta tööplaanid, teeb need teatavaks igale farmi töötajale ja kontrollib nende täitmist.

Farmi juhataja teeb ettenähtud tootmis-zootehnilistesse raamatutesse sissekanded lindude arvu muutumise, toodangu ja selle müügi kohta. Kontroll plaani täitmise ja toodangu, söötade ning materjalide hoidmise üle on linnufarmi juhataja üks tähtsamaid ülesandeid.

Linnufarmi rajamise võimalused

Kõige otstarbekamaks lindude soetamise viisiks tuleb pidada päevavanuste tibude ja noorlindude ostmist.

Meil järjest suurenev haudeaparaatide park võimaldab rohkel arvul kunstlikult hautud tibusid saada, mis aitab kaasa kolhooside linnufarmide rajamisel. Tibud võivad olla pärast munast koorumist paar ööpäeva täiesti söömata ja joomata, seepärast on neid sel ajal hõlpus ja ohutu transportida üsna kaugesse paikadesse.

Tibude kunstliku hautamise ja haudejaamast tellimise võimaluse kõrval ei tohi aga alahinnata ka tibude loomulikku hautamist. Kolhoosnikud on meelsasti valmis kokkuleppel kolhoosi juhatusega oma isiklikest kanadest mõne hauduma panema, et koorunud tibudega panna alus kolhoosi linnufarmile.

Kui kolhoos omab haudeaparaati, saab ta ise tibusid hautada ja sel viisil rajada linnufarmi.

Kolhoosi linnufarmi rajamist täiskasvanud lindude soetamisega ei tule soovitavaks pidada, sest häid täiskasvanud tõulinde vaevalt keegi müüb.

Lindude tõud

Majanduslikult väärtuslikke linnutõuge on väga palju. Järgnevalt peatume ligemalt Eesti NSV plaaniliste linnutõugude juures.

Kanatõugudest on tähtsaim leghorni tõug (joonis 1). See tõug on ka NSV Liidu teistes vabariikides laialdaselt levinud.

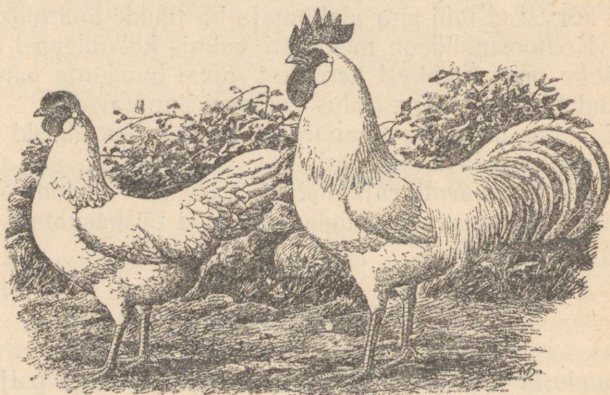
Leghornid on peamiselt mune tootvad kanad, mis suunas neid ongi aretatud. Leghorni kanade munad on keskmise suurusega, 55—65 g raskused ja valgekoorelised. Munad on hästi sugutatud, tibud kooruvad hästi ja on kasvuajal vastupidavad. 5—6-kuuselt ja isegi varem on nad juba täiskasvanud ja hak-

kavad munema. Munade tootmiseks vajavad nad vähem sööta kui teised tõud, samuti vajavad nad kanalas väiksemat pindala.

Keha kujult on leghornid saledad. Hari on 5—6 sügava sälguga lehthari, kanal küljele kalduv, kukel püsti. Nokk ja jalad on kollased.

Täiskasvanud leghorni kana kaalub 1,8—2,2 kg, kukk 2,5—3,0 kg. Leghorni tõugu kanad hauvad halvasti, seepärast tuleb nende mune hautada inkubaatoritega, teist tõugu kanadega või kalkunitega.

Eriti hea hoolitsuse ja pidamise juures munevad leghorni kanad aastas 200 muna ja rohkemgi. Üksikud leghorni tõugu kanade rühmad on munenud kolhoosides isegi üle 250 muna ja Moskva oblasti Kultšino tõukanade farmis munes rekordikana 321 muna aastas.

Joonis 1. Valge leghorni kana ja kukk

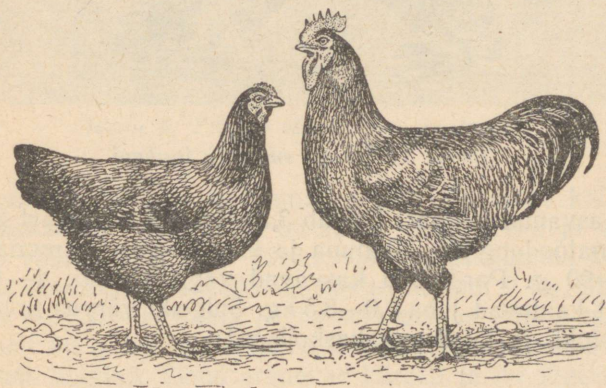
Rood-ailendi tõugu kanad (joonis 2) on muna-lihakanad, kes suure munatoodangu juures annavad ka küllalt palju liha.

Rood-ailendi tõugu kanade keskmine aastane munatoodang on 150 muna ja rohkem. Nii näiteks saadi Moskva oblasti Obninski tõufarmis igalt kanalt 175 muna aastas ja kolhoosis

«Levokumka» munes rood-ailendi tõugu kana nr. 889 aastas 289 muna.

Rood-ailendi kanade munad on pruunikoorelised ja 60—70 g raskused. Kana kaalub 2,8—3,2 kg, kukk 3,5—3,8 kg. Linnud nuumuvad ja rasvuvad kiiresti. Noored kanad hakkavad munema umbes 6—7-kuuselt.

Värvuselt on rood-ailendi kanad tumepunased, sabasuled ja osa tiivasulgi mustad. Väike lehthari on nii kanadel kui ka kukkedel püsti. Jalad on kollased ja tugevad.

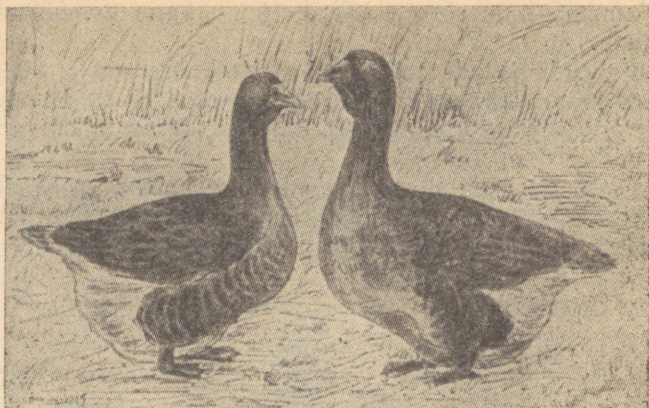
Joonis 2. Rood-ailendi kana ja kukk

Hanedest on meil levinumad tuluusi ja emdeni tõug.

Tuluusi haned (joonis 3) on tüseda kehaehitusega. Täiskasvanud isashani kaalub 7,5—9 kg ja emashani 6—7,5 kg. Tuluusi haned munevad harilikult 20 muna, mõned isegi 30—40 muna aastas. Muna raskus on 180—220 g. Haned hauvad harva. Värvuselt on haned hallid, kõhualune ja rind on heledam. Mõnedel on lõua all nahk kotina voldis.

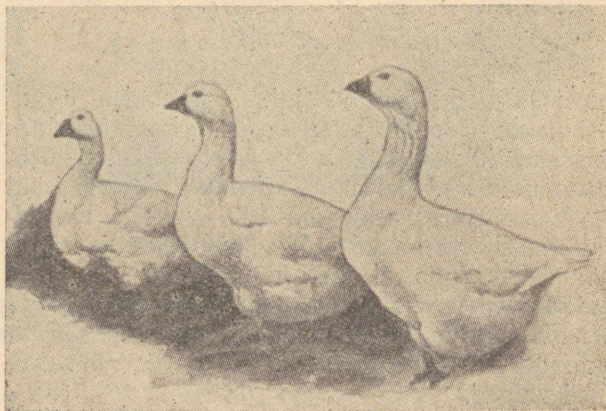
Emdeni haned (joonis 4) on veidi saledamad, kuid peaaegu niisama rasked kui tuluusi haned. Munevad 20—35 muna aastas, raskusega 200—330 g, ja hauvad hästi. Värvuselt on emdeni haned valged.

Parditõugudest on tähtsam pekingi part (joonis 5), kes kuulub lihatõu hulka ja on levinenud üle NSV Liidu.

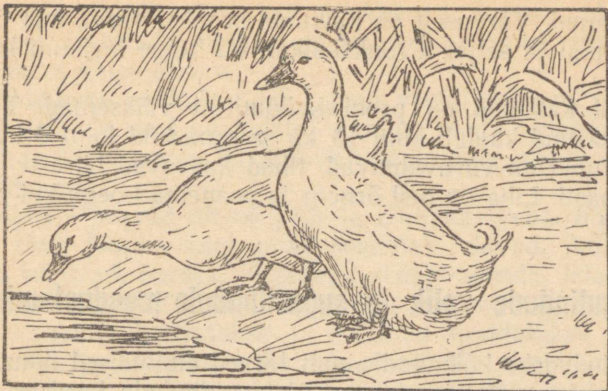

Joonis 3. Tuluusi emas- ja isashani

Täiskasvanud isaspart kaalub 3,5—4,0 kg, emaspart 3,0—3,5 kg. Munatoodang 60—70 muna ja üle selle aastas; muna raskus on 80—90 g. Parditibud kasvavad väga kiiresti, 4—4,5 kuu vanuselt kaaluvad juba 3,0—3,5 kg. Sulgede värvus kreemikasvalge. Nokk ja jalad punakaskollased.

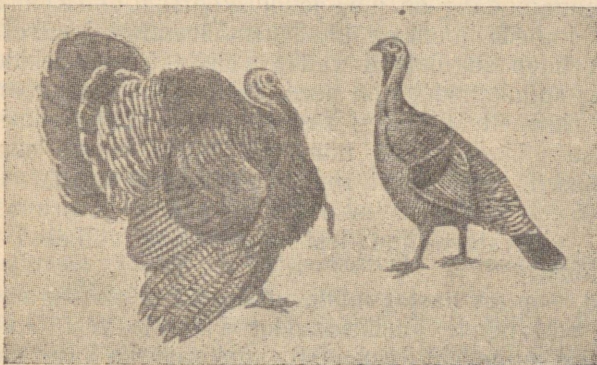
Joonis 4. Emdeni tõugu haned

Joonis 5. Pekingi tõugu emas- ja isaspart

Kalkunitõugudest on levinumad pronks- ja valge kalkun.

Pronkskalkunid (joonis 6) on suure eluskaaluga ja annavad rohkesti väärtuslikku liha. Täiskasvanud isaskalkunid kaaluvad 16 kg ja rohkem, emaskalkunid kaaluvad kuni 9 kg. Munatoodang on neil 30—35 muna ja üle selle aastas. Muna raskus on keskmiselt 80 g. Pronkskalkunid hauvad hästi ja on eeskujulikud tibude hoidjad. Tibud arenevad kiiresti ja on sügiseks juba

Joonis 6. Pronkskalkunid

täiskasvanud. Värvuselt on kalkunid pronksi värvi, mis on eriti läikiv rinnal ja seljal. Pronkskalkun on kõige levinum kalkunitõug.

Valged kalkunid on pronkskalkunitest väiksemad. Täiskasvanud isaslind kaalub kuni 13 kg ja emaslind kuni 8 kg. Valged kalkunid on varavalmivad, tibus kasvavad kiiresti ja nuumuvad hästi. Liha on neil õrnem ja peenema koega kui pronkskalkuneil.

Sugulindude valik ja sugurühmade moodustamine

Sugulindudeks kõlbavad ainult terved elujõulised linnud, sest linnukasvatuse edukus oleneb esijoones lindude tervisest.

Sugulinnud peavad olema suure toodanguga, põlvnema tuntud, hea sigivusega vanemaist ja omama vastavaid tõutunnuseid.

Sugukana valik. Sugukana olgu terve, elujõuline, hea kehaehitusega ja suure munatoodanguga.

Sugukana kere on lai, pikk ja sügav, tahapoole laienev. Rasvunud kanad on samuti tugeva tagakehaga ja sarnlevad välimuselt hea sugukanaga, kuid kompamisel on nende tagakeha kõva ja paindumatu; hea sugukana tagakeha aga on pehme ja elastne.

Sugukanadeks on parimad kahe- ja kolmeaastased kanad, kellede munatoodang on juba jõudluskontrolli abil kindlaks tehtud. Kui kanade jõudluse kindlaksmääramisel kontrollpesi ei kasutata, tuleb sugukanad valida väliste tundemärkide järgi. Parimaiks sugukanadeks on need, kelle aastatoodang on 200—250, keskmiselt 56—62 g raskust muna. Väga suuri ja samuti väga väikesi mune munevad kanad ei ole sugukanadeks kohased, sest suuri mune munevate kanade toodang on tavaliselt väike ja suurtest munadest kooruvad tibus halvasti, väikestest munadest aga saame väikesed ja elujõuetud tibus.

Noored, esimest aastat munevad kanad ei ole sugukanadeks kohased, sest nende jõudlusomadused ei ole veel teada. Esimest aastat munevaid kanu võib sugukanadeks kasutada ainult siis, kui nad on vähemalt 10 kuud vanad ja kui neid talvel õigesti söödeti. Sugukanadeks ei või valida linde, keda talvel

sugulindude nõudeile vastavalt ei söödetud. Sugukanade valikul tuleb veel arvestada sigivust ja tibude koorumist, mis on kanade juures väga erinev.

Sugukukkede valikule tuleb panna veelgi rohkem rõhku kui kanade valikule, sest kukk jätab kümme korda rohkem järglasi kui kana. Sugulinnuna kasutamisel peab kukk olema vähemalt 10 kuud vana.

Sugukukkel peavad olema pikk ja mahukas keha, hästi lai ja kumer rind, jõuline kael, uhke peahoiak, elavad, ilmekad silmad ja tugevad, paraja kõrgusega rööbiti-asendis jalad. Sugukukk olgu parajas toitumuses, mitte rasvunud või liialt kõhn.

Sugukanad rühmitatakse ja rühmad eraldatakse omaette ruumidesse. Igasse rühma kuulub ainult üks sugukukk.

Sugurühmad tuleb moodustada vähemalt kaks nädalat enne sugumunade võtmist. Sugurühma suurus oleneb kuke tõust, vanusest, toitumusest ja temperamendist. Leghorni tõugu sugukuke kohta võib sugurühmas olla 12—15 kana, rood-ailendi tõugu kuke kohta 8—10 kana.

Suguhanede valik ja sugurühmade moodustamine. Suguhaned peavad olema suured, elujõulised ja suure tootmisvõimega. Erilist tähelepanu tuleb pöörata munade koorumisele.

Emashane on soovitatav sugulinnuna kasutada alles teisest eluaastast alates ja niikaua, kuni ta häid järglasi annab — isegi kuni kümme aastat.

Isashane on soovitatav sugurühmas kasutada juba aastaselt ja teda võib sugulinnuna kasutada kuni viis aastat. Noorte suguhanede järglasi ei tohi sugulindudeks jätta.

Tuluusi tõugu isashane kohta võib sugurühmas pidada 2—3 emashane, emdeni tõu puhul kuni 5 emashane. Ühes sugurühmas ei tohi kunagi olla kaht isashane, sest siis takistavad nad üksteisel paarimist.

Kui hanede sugurühmad on moodustatud, ei või neid enam muuta, sest üksteisega harjunud haned juurdetooduga ei lepi ja esineb palju sugutamata mune.

Sugupartide valikul ja sugurühmade moodustamisel tuleb arvestada eelkõige seda, kas peetakse muna- või lihapardi tõuge. Lihatõugu sugupartide valikul tuleb silmas pidada, et nende kehaehitus võimaldaks rohket ja kiiret liha juurdekasvu. Munatõugu sugupartide valikul aga tuleb esikohale seada eeldused palju mune toota. Isasparti kasutatakse sugulinnuna

1—3, emasparti 2—5 aasta vanuseni. Ka partide sugurühmad tuleb juba sügisel moodustada, sest pardid on algul üksteise vastu väga vaenulikud. Ühe pekingi tõugu isaspardi kohta peetakse sugurühmas 3—4 emasparti, ühe kerget tõugu isaspardi kohta 5—6 emasparti.

Sugukalkuneiks valitakse varavalmivad ja elujõulised suuremad linnud, sest kalkuneid peetakse peamiselt liha saamise otstarbel. Muidugi tuleb arvestada ka munatoodangut.

Sugulindudena annavad kõige paremaid tagajärgi 2—4-aastased emaslinnud ja 1—4-aastased isaslinnud. Kalkun on eriti tundlik veresuguluse suhtes, seepärast tuleb sugulindude valikul silmas pidada, et emas- ja isaslinnud oleksid üksteisele päritolult võõrad.

Sugurühmas on ühe isaskalkuni kohta 10—12 emaskalkunit. Kolhoosis, kus peetakse palju kalkuneid, tuleb sugurühmad aegsasti eraldada. Ühes sugurühmas ei või kunagi pidada kaht isaskalkunit, sest nad on väga riikad.

Hautamine

Haudemunade valik. Tibude hea koorumine sõltub esijoones haudemunade kvaliteedist. Et saada kvaliteetseid haudemune, peavad lindude söötmine ja pidamine olema nõuetekohased.

Haudemunad olgu puhtad. Puhtuse pidamiseks tuleb pesades põhku sagedasti vahetada ja munad korjata pesadest vähemalt kaks korda päevas ning puhtate kätega.

Haudemunad kaotavad teatava aja jooksul sigivuse. Mida värskemad on munad, seda parem on haudumistulemus ja seda tugevamad ning elujõulisemad on tibud. Loomulikult hautamisel võib kasutada kuni 15 päeva ja kunstlikul kuni 10 päeva vanuseid mune. Munade vanuse kindlakstegemiseks märkida muna teravale otsale musta pliiatsiga (mitte keemilisega) munemise kuupäev ja kana number.

Haudemunad valitagu ainult suuretoodangulistelt sugulindudelt. Kõlblikud on normaalse kujuga, keskmiselt paksu ja sileda koorega täiesti terved munad. Tähelepanekud on näidanud, et keskmise suurusega munadest kooruvad tibud paremini kui suurtest või väikestest munadest. Ruum, kus munad säilitatakse, peab olema jahe ja pimendatud, temperatuuriga

10—12° C. Hoiuruumis tuleb mune iga päev pöörata poolringi ümber muna põiktelje, et muna rebu pinnal olev loode ei kuivaks koore külge.

Enne munade hautamisele asetamist tuleb kõik munad läbi valgustada ja vigadega munad kõrvaldada.

Loomulik hautamine. Kuigi me omame juba ligi 200 000 ühekordse munamahuga haudeaparaatide parki, moodustavad kunstlikult hautud tibud meie kanakarja uuendamise protsessis vaid ühe kolmandiku tibudest. Kui iga kolhoosipere ühegi linnu hauduma paneb, annab see kogu vabariigi ulatuses kümneid tuhandeid linde täiendavalt juurde kunstlikult hautatud lindudele.

Kalkun on eriti hea hauduja ja teda saab hauduma sundida igal ajal. 3—4-päevase pesalhoidmise järel tekib kalkunil haudumiskirg. Ka isaskalkun laseb end hauduma sundida.

Haudumisruum olgu niisugune, et teised linnud ja loomad ei pääseks haudujat häirima. Pesad asetatakse pimedamasse kohta seina äärde. Pesa suurus on kanal ja pardil 40×40 sm, kalkunil ja hanel 75×75 sm. Pesa põhja pannakse 10 sm paksune kuiv mullakiht või niisama paks rohumätas, kamaraga allapoole, ja selle peale õhuke kord põhku. Kanale mahub alla 12—15, kalkunile 14—18, pardile 10—12 ja hanele 10—15 muna. Kui kalkunit kasutatakse teiste lindude munade haudujana, mahub kalkunile alla 20—25 kanamuna, 12—15 hanemuna või 15—20 pardimuna.

Hoolitseda selle eest, et hauduja lind iga päev kord pesalt ära tuleb. Talle võimaldada tuha-liivakastis suplemist, puhast värsket vett ja söödaks kuivi odrateri.

Haudumise ajal teha munade järelevaatust läbivalgustuse teel, valgekooreselstel munadel viiendal ja pruunikooreselstel kuuendal haudumispäeval, ja kõrvaldada sugutamata munad.

Teine munade järelevaatatus teha 17. päeval, kõrvaldades need munad, millel vahepeal looted on surnud.

Kui korraga on mitu lindu hauduma pandud, koondada munad väiksema arvu haudujate alla ja vabaksjäänud lindudele panna alla uued munad haudumiseks.

Haned ja parded panna hauduma sinna, kuhu nad on munevad, sest mujal nad nii kergesti hauduma ei hakka.

Kanamune hautakse 20—21, kalkunimune 27—29, hanemune 29—32 ja pardimune 26—28 päeva.

Kunstlik hautamine. Kunstlik hautamine toimub haudeaparaatidega. Meil järjest suurenev haude-linnukasvatustöö jaamade võrk levitab igal aastal sadasid tuhandeid tibusid kolhooside ja sovhooside varustamiseks.

Kunstliku hautamise paremusel on järgmised: tibusid saab hautada sel ajal, millal soovitakse, ühekorraga saab hautada palju tibusid, mis hõlbustab tibude kasvatamist, ja tibud on välisparasiitide vabad.

Täiskasvanud lindude söödad

Linnukasvatuse edu ja tulukus sõltuvad suurel määral lindude õigest söötmisest ja pidamisest.

Lindude söödad võib liigitada järgmiselt: 1) teraviljasöödad, 2) loomsed söödad, 3) mugul-, juurvilja- ja haljassöödad ning 4) mineraalsöödad.

Teraviljasöödadest on lindudele kõige kohasemad kaer ja oder. Soovitav on anda osa kaera ja otra idandatult, mis mõjub hästi munemisele ja sigivusele. Eriti vajalikud on idandatud terad sugulindudele. Maisist, kui see on saadaval, on sobivamad kollaseteralised sordid, sest need sisaldavad rohkesti A-vitamiini.

Teraviljadest on lindudele nisu küll kõige parem, kuid nisu kalliduse tõttu teda siiski palju kasutada ei saa. Rukis ja terakaunvili ei ole lindudele kohased söödad. Rukist linnud heameelega ei söö ja kaunviljade valik on tervete teradena andes raskesti seedu.

Jahvatusjätmeist on parimad nisukliid. Need on valgurikkad ja kõrge toiteväärtusega, kuid sisaldavad palju kiudollust. Kliisid ei ole soovitatav tarvitada sööda hulgas üle 30%.

Kaunviljajahu võib lisada kuni 5% söödaratsioonist.

Loomsed söödad sisaldavad bioloogiliselt kõrgeväärtuslikke valke ja nendega täiendatakse peamiselt valgu puudujääki lindude söödaratsioonist.

Loomseist söödadest on kanadele kõige tähtsam piim, mida võib kasutada igal kujul ja nii palju kui kanad söövad. 200 g piima rahuldab muneva kana päevase valgutarbe, kui teisi valgurikkaid söötasid ei ole saada. Sellist piimaannust ei suuda

kanad piimana ära tarvitada, seepärast on soovitatav osa piimast anda kohupiimana, mida kanad meelsasti söövad. Samuti on piim teistele lindudele suurepäraseks söödaks.

Liha- ja kalatööstuse jäätmel, samuti inimtoiduks kõlbmatu liha on lindudele väga väärtuslikuks valgurikkaks söödaks.

Vitamiinivaeste söötade puhul tuleb lindudele vitamiinide tarbe rahuldamiseks anda kalamaksaõli. Kalamaksaõli võetakse söödaratsiooni 0,5—1,0% ulatuses söötade kaalust.

Toorsöödad on lindude söödaratsiooni võetud peamiselt isu ergutamiseks, sööda mahlakaks muutmiseks ja seedeelundite tegevuse elustamiseks.

Toorsöötadena on tarvitavad kõik juurviljad, kapsas ja kartul. Juurviljadest on sobivamad porgand, kaalikas ja peet, kuna naerist linnud hästi ei söö.

Kartuleid võib sööta keedetult ja anda pehmesöödaks, mida kasutatakse teraviljasöötade osaliseks asendamiseks. Päeva söödaratsiooni võetakse kartuleid kanadele 40—50 g, partidele ja kalkunitele 80—100 g ja hanedele isegi kuni 400 g linnu kohta.

Silosööt moodustab väga tähtsa osa toorsöötadest. Silo võib kasutada lindudele seguna pehmesöödas või anda vabalt nokkimiseks. Silo võib anda 15—20 g linnu kohta päevas.

Väga hea on süvel anda noort ristikut, lutserni, nõgeseid ja noort aasarohtu, samuti on need lindudele väärtuslikuks söödaks heinaks kuivatatult, eriti varjuall kuivatatult.

Kui lindude koplites ei kasva küllaldaselt haljassööta, antakse noort rohtu kanadele peenendatult, pehmesööda hulgas, 20—30 g kana kohta, partidele 60 g, kalkunitele ligi 100 g.

Talvel antakse lindudele hekseldatud heina pehmesöödasasse segatult: kanadele 5—10 g, partidele 10—20 g, kalkunitele 30—60 g ja hanedele isegi 100—150 g linnu kohta.

Peenekshekseldatud heina pehmemaks muutmiseks niisutatakse seda sooja veega ja pannakse siis kinnisesse nõusse.

Mineraalsöötadest tuleb teokarbid, munakoored ja vana krohv lindudel alati ees hoida.

Keedusoola võetakse söödaratsiooni täiskasvanud linnu kohta 0,5—1,0 g päevas.

Kanade söötmine

Kuivsöödaga söötmisel olgu kanadel kogu aeg saadaval valgurikas jahusegu, mida kanad söövad isu järgi. See söötmissviis on lihtne ja vähe aega nõudev, kuid võrdlemisi kallis, sest siin ei saa kasutada jäätmeid. Ainuüksi kuivsöödaga söötmine annab häid tagajärgi siis, kui on küllaldaselt kasutada mahlakat sööta. Selline söötmine on leidnud poolehoidu suuremates linnufarmides.

Pehme- ja kuivsööda koos tarvitamist nimetatakse kombineeritud söötmissviisiks. Selle söötmissviisi juures on kanadel kuivsööt kogu aeg saadaval ja lisaks antakse 1—2 korda päevas pehmesööta. Selle söötmissviisiga on saadud kõige paremaid tulemusi ja seda võib meie kolhoosidele kõige rohkem soovitada.

Terade annus kana kohta on 45—65 g päevas, olenevalt kanade eest, toodangust, tarvitatava vilja liigist ja kvaliteedist, kanade tõust ja toitumusest.

Vanadele täiskasvanud kanadele anda teri vähem, noortele, esimest aastat munejaile, rohkem, sest need vajavad peale munemist toitaineid ka arenemiseks.

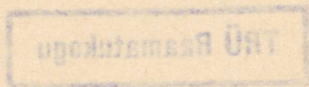
Suure toodanguga kanadele antakse teri rohkem, et kanad intensiivse munemise juures ei jääks lahjaks. Kerget tõugu kanadele (leghorn) tuleb sööta rohkem teri, raskemad tõud (rood-ailend) saavad läbi ka väiksema terade annusega, kuid neile tuleb anda rohkem valgurikast sööta, et nad ei rasvuks.

Terad antakse kanadele põhkudesse, et kanad teri otsides leiaksid tegevust. Öhtune teranorm anda noortele kanadele künadest.

Kuivsööta ei söö kanad nii hea isuga kui teri. Päeva jooksul söövad kanad seda 30—50 g, olenevalt terade annusest ja pehmesööda rohkusest

Pehmesööta söövad kanad väga meelsasti. Kui kanadel kuivsööta ei ole, tuleb pehmesööta anda vähemalt kaks korda päevas.

Pehmesööda valmistamise viise on kaks: 1) kuivsööt niisutatakse piima või veega ja segatakse paksuks pudruks; 2) keedetud kartulid, juurvili või silo, kuivsööt ja lihajäätmed segatakse piima või veega segi ja antakse kanadele pehmesöödanõudest.

Professor S. I. Smetnev soovib leghorni tõugu kanadele 1,8 kg eluskaalu juures sööta grammides kana kohta päevas:

Söödad	Munade arv kana kohta kuus								
	3	6	9	12	15	18	21	24	27
	Sööta grammides kana kohta päevas								
Tera- ja jahusöödad	89	93	97	101	105	109	113	117	121
Ölikoogid	1,5	3,0	4,5	6,0	7,5	9,0	10,5	12,0	13,5
Kalajahu	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	9,0
Ristikheina heksleid	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Mahlkad söödad	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Teokarbid ja söödakriit	3,6	4,2	4,8	5,4	6,0	6,6	7,2	7,8	8,4
Kondijahu	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0
Keedusool	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0
Kokku	136,3	143,4	150,7	158,0	165,3	172,4	179,7	186,8	194,0

Kui kanade kaal on üle või alla 1,8 kg, antakse ratsioonid iga 0,1 kg kaalu kohta 3 g teri ja jahusööta vastavalt rohkem või vähem kui tabelis on ette nähtud. Külmal ajal vajavad kanad rohkem teri ja jahusööta, seepärast tuleb sügisel anda teri ja jahu 5 g ja talvel 10 g võrra rohkem kui tabelis märgitud.

Kanu tuleb sööta kindlatel kellaaegadel. Söötmis- ja talitamiskord võiks olla näiteks järgmine:

kell 6 — a) pimedal ajal süüdatakse lambid, puhastatakse õrred ja sönnikulavad;

b) antakse terad põhkudesse ($\frac{1}{3}$ päevasest annusest) ja avatakse pesad (kui kanalas on kontrollpesad);

c) puhastatakse jooginõud ja pannakse värske vesi;

d) antakse kuivsööt, kontrollitakse teokarpide, söe ja peenendatud krohvi olemasolu ning tarbe korral täiendatakse nende varusid;

e) antakse juurvili;

f) koristatakse kanala, pühitakse tolm ja köetatakse ahjud. Kanala temperatuur on 6–10° C;

- kell 10 — valmistatakse pehmesööt ja antakse pool selle päevasest annusest vastavaisse künadesse;
- „ 11 — puhastatakse ja asetatakse panipaika pehmesöödanõud;
- „ 14 — antakse ette teine pool pehmesöödaannusest;
- „ 15 — puhastatakse ja asetatakse panipaika pehmesöödanõud;
- „ 17 — pimedal ajal süüdatakse lambid;
- „ 18 — antakse ette ülejäänud osa päevasest terade annusest;
- „ 19 — teostatakse öhtune kontroll ja kustutatakse lambid.

Kombineeritud söötmissviisi juures, kus kanad saavad üks kord päevas pehmesööta, antakse see neile kell 14.

Kui kasutatakse kontrollpesi, võetakse munad iga tunni möödudes pesadest, lihtpesi kasutades tuleb munad pesadest koguda vähemalt 2—3 korda päevas.

Sugukanade söötmine. Haudemunade võtmise ajaks olgu sugukanad ja -kuked heas toitumuses. Enne haudemunade võtmist peavad sugukanad täiesti välja puhkama. Selleks pidurdada nende munemist kunstliku valgustamise ärajätmisega. Sööta tuleb neid nii, nagu munevaidki kanu. Vitamiinide tarve on neil eriti suur, mida saab rahuldada hea silosööda ja kalamaksaõliga ning varakevadel idandatud viljaga.

Sulgivate kanade sööt peab olema eriti valgurikas, sest sulgede moodustamiseks vajab lind palju lämmastikku sisaldavaid aineid, samuti palju väävlit. Väävlitarve rahuldatakse loomsete valkude andmisega, milleks on eriti head veri ja verejahu.

Kuivisööta antakse sulgivaile kanadele samuti, nagu munejaile kanadele, kuid terade annust võib poole võrra vähendada, sest söödatarve on neil üldiselt vähenenud. Et sulgivaile lindudel on soojuse kadu väga suur, on eriti hea lisada pehmesöödasse vähesel määral linaseemnejahu, mis tekitab soojust. Ka anda pehmesööt lindudele leigelt. Terad on soovitatav anda idandatult. Joogivette lisada rauavitrioli, 5 g ühe liitri vee kohta.

Nuumkanade söötmine. Kolhoosi linnufarmides kuulub igal aastal vähemalt $\frac{1}{3}$ kanakarjast vanaduse tõttu praakimisele. Enne realiseerimist tuleb need nuumata.

Häid tulemusi annab lindude nuumamine koristatud viljapõldudel. Linnud vajavad siis ainult veidi lisa sööta.

Nuumamisruum tuleb enne puhastada ja desinfitseerida. Kuded eraldatakse kanadest. Ruum peab olema varustatud õrtega, mis on põrandast 0,5 meetri kõrgusel. Iga ruutmeetri põrandapinna kohta võib mahutada 7—8 lindu. Söödakünasid olgu nii palju, et linnud mahuksid kõik korraga sööma.

Nuumamissöödana kasutatakse teravilja jäätmeid jahvatult pehmesöödashuna. Pehmesööt valmistatakse lõssiga, võttes 1 kg jahu kohta 1,5 kg lõssi. Iga kana kohta arvestatakse päevas 80—90 g jahu ja sellele lisaks antakse 15—20 g teri. Terad on soovitatav anda idandatult või hautatult.

Söödetakse kolm korda päevas kindlatel kellaaegadel. Sööta antakse nii palju kui linnud poole tunni jooksul jõuavad ära süüa. Nuumamisruum peab olema pime, ainult söötmissaegadel avatakse aknad ja luugid, et linnud näeksid süüa. Nuumamine kestab 3—4 nädalat.

Kanade suvine söötmine erineb talvisest söötmisest ainult sellega, et juurvilja ja silo asendab värske rohi. Noort valgurikast rohtu anda 3—4 korda päevas. Valgurikka sööda hulka võib vähendada avarate kanakoplite puhul, kus on palju putukaid ja tõuke saadaval.

Partide söötmine

Partide söötmine oleneb väga suurel määral välissööda saamise võimalustest. Kui partidel on kasutada suured veekogud, otsivad nad suurema osa toidust ise väljast, ainult õhtul antakse lisa söödaks 50 g teri pardi kohta. Peab aga jälgima, et partide toitumus ja kaal ei langeks.

Talvel söödetakse parte 2—3 korda päevas: hommikul ja lõuna ajal pehmesööt, õhtul terad. Pehmesööda koostis oleks järgmine: 4 osa odra- või maisijahu, 2 osa nisukliisid, 1 osa lihajahu ja 3 osa keedetud kartuleid. Teri antakse 80 g linnu kohta. Et munemise ajal on valgutarve eriti suur, antakse selle rahuldamiseks liha- või kalajahu 25 g linnu kohta. Vitamiinide tarbe rahuldamiseks antakse 20—30 g punaseid porgandeid ja 10—15 g vitamiinirikast heina.

Alati olgu saadaval puhas vesi, jäme liiv, lehtpuusüsi ja teokarbid või lubjakrohv.

Nuumpartide söötmine. Parte nuumatakse noorelt, alates 60—65 päeva vanuselt. Selleks ajaks kaalub pekingi part juba 2 kg. Peale mainitud vanust ei võta pardid kaalus enam nii palju juurde.

Et parte nuumatakse noorelt, vajavad nad väga valgurikast sööta. Nuumpartidele antav pehmesööt koosneb nisukliidest ja kaera- ning odrajahust (igäüht 20%), keedetud kartuleist (30%) ja kala- või lihajahust (10%). Söögiisu tõstmiseks antakse peenendatud haljassööta.

Hanede söötmine

Hani on suur rohusööja. Kui hanedel on kasutada suured rohurikkad koplid, ei ole neile vaja lisa sööta anda. Halvamate rohumaade puhul antakse öhtuti 50—60 g teri linnu kohta.

Talvel söödetakse suguhanesid kaks korda päevas. Söötades võib olla suur protsent peenendatud koresöötasid, kartuleid ja juurvilja. Söödaratsiooni võib võtta isegi 100—150 g heina ja 400 g kartuleid linnu kohta.

Hommikul antakse pehmesööt, mis on valmistatud hautatud ristikuhekslitest, peenendatud juurviljast või kartulitest ja segaviljast, kõiki võrdsetes osades. Öhtuti antakse teri 100 g linnu kohta. Paar nädalat enne munemise algust lisatakse valgurikkaid söötasid, nagu piima, kala- ja lihajahu. Lindudel olgu alati saadaval puhas joogivesi, peenike kruus, kasepuusüsi ja teokarbid või lubjakrohv.

Nuumhanede söötmine. Hanede nuumamine on kolhoosil kõige kasulikum hanede karjatamisega koristatud viljapõldudel. Ainult liha kvaliteedi tõstmiseks on otstarbekohane pidada neid piiratud ruumis 10—15 päeva.

Nuumhanedele antakse 3—4 korda päevas pehmesööta, mis koosneb $\frac{1}{3}$ kaerajahust, $\frac{1}{3}$ odrajahust ja $\frac{1}{3}$ keedetud kartuleist, segatud lõssi või veega. Öhtul antakse teri nii palju kui haned söövad. 10—30 tundi enne tapmist hanedele süüa ei anta, et sooled söödajäänuseist tühjeneksid.

Kalkunite söötmine

Kalkunid armastavad väga laialdastel maa-aladel ringi liikuda. Kui neile seda võimaldatakse, otsivad nad suure osa söödast ise väljast putukate, tõukude, marjade ja rohu näol. Õhtuti antakse ainult 50 g teri linnu kohta.

Munemishooajal tuleb kalkuneid tugevasti sööta, 3—4 korda päevas, vahelduvalt teravilja- ja pehmesöödaga. Sööda koostis võib linnu kohta olla järgmine: 100 g otra, 60 g kaera, 30 g nisu alusvilja, 30 g nisukliisid, 10 g õlikooke, 14 g kala- ja lihajahu, 50 g head heinajahu või -heksleid ja 100 g haljas-sööta, seega kokku 394 grammi. Talvel, kui kalkunid ei mune, võib sööta vähendada 260—270 grammi linnu kohta päevas.

Kalkunitel olgu alati saadaval puhas joogivesi, peenike kruus, kasepuusüsi ja teokarbid või lubjakrohv.

Nuumkalkunite söötmine. Kalkunite nuumamine on edukas koristatud viljapõldudel. Lisaks antakse neile 2—3 korda päevas pehmesööta, mis koosneb $\frac{1}{3}$ osast keedetud kartuleist, $\frac{1}{3}$ osast odrajahust ja $\frac{1}{3}$ osast kaerajahust hapupiimaga niisutatult. Pehmesööta antakse algul kaks, hiljem kolm korda päevas. Nuumamise lõpu poole, kui nuumamine toimub juba ruumis, antakse teri, mida linnud parema meelega söövad ja mis ühtlasi tõstab liha kvaliteeti.

Enne tapmist näljutatakse kalkuneid 24—36 tundi, et sooled toidujäänuseist tühjeneksid.

Kanade praakimine

Hea muneja kana peaks korralikes söötmis- ja pidamis-tingimustes munema enam-vähem ühesuguselt kogu aasta, välja arvatud lühike seisak sulgimise ajal. Kuigi kanu praagitakse aasta läbi, on kõige kohasem suurem praakimine läbi viia munemishooaja kõrgtipu möödumisel, et kõrvaldada neid kanu, kes vähe munesid. Juuni, juuli, august ja september on parimad kanade praakimise kuud. Pidevat praakimist alustatakse juunis ja seda korratakse 2—3 nädala tagant kuni septembrini. Ühekordne praakimine viiakse läbi septembris, kõrvaldades kanad, kes suvel ei munenud.

Kui tarvitatakse kontrollpesi, saab halbu munejaid headest eraldada munatoodangu järgi. Toodangu kohta andmete puudumisel tuleb praakida väliste tunnuste järgi.

Tunnused, mida praakimisel tuleb arvestada, on järgmised:

Esimeseks nõudeks suure toodangu saamisel on hea tervis. Tervis avaldub linnu tugevuses ja välimuses. Terve lind on liikuv, silmad on suured ja ilmekad, tiivad kõvasti vastu külgi surutud. Nurgas tukkujad, vähe liikuvad kanad on halva tervisega.

Temperament ja iseloom on otseses seoses tervisega. Hea muneja on hommikul esimesena õrrelt maas ja õhtul läheb ta sinna viimasena. Küüned on tal lühikeseks kulunud, samuti nokk alatisest nokkimisest.

Kere on suure toodanguga kanal lai, pikk ja sügav, taha-poole laienev ning elastne.

Munaluud on heal munejal painduvad, nende vahe on avar ja kondid tunduvad õhukestena. Munaluude vahe on heal munejal kolme sõrme laiune, halval munejal aga ainult 1—2 sõrme laiune (mõõta munemisperioodil). Ka rinnaluu peab olema pikk ja sirge, mis annab pikale kehale head tuge. Sagedase ja pideva munemise tagajärjel avardub ka päraavaus, mis heal munejal on suur, lai ja niiske, halval munejal aga kokkutõmbunud ja kuiv.

Hari, lokutid ja kõrvalestad näitavad otsekohe munasarja seisukorda. Kui kana on täies munemishoos, siis on kõrvalestad suured ja täidlad, samuti lokutid läikivad, punased, siledad ja pehmed. Hari on täidlane, sile, pingul ja läikiv. Munemise kõrgtipu möödudes muutub hari pehmeks, painduvaks, sametiseks ja kattub kõõmaga. Mittemunejal kanal aga on hari kortsus, kõva, kuiv ja kollakas-valkja kõõmaga kaetud.

Naha värvus kollasenahkseil kanatõugudel võimaldab võrdlemisi täpselt ära määrata head ja halba munejat. Munemist alustades on kanal kollast värvainet nahas, jalgades ja nokas. Kollast värvainet vajab kana munarebu moodustamiseks. Mida rohkem kana on munenud, seda suurem on värvaine kaotus ja kana kehaosad muutuvad valkjaks.

Kõige enne hakkab värvaine kaduma päraavause ümbrusest, viimasena kaob see varvastest. Samas järjekorras tuleb värvaine jälle tagasi. Need kanad, kel on veel augustikuu algul kollased jalad, on vähe munenud.

Sulgimine algab seda varem, mida vähem kana on munenud. Halvemad kanad hakkavad sulgima juba juulikuus, eriti kõrge toodanguga kanad aga alles novembris ja isegi detsembris ning sulgivad kiiresti.

Praakimisele kuuluvad ka kõik üle kahe aasta vanad kanad, kui nad ei ole eriti head munejad ja sugulindudeks valitud.

Haudehimulised kanad ei suuda suurt toodangut anda.

Kõiki neid kanade väliseid tunnuseid arvestades võib linnufarmist välja praakida halvad munejad, kui iga üksiku kana munatoodangu kohta ei ole andmeid. See tõstab tunduvalt ka linnufarmi tulukust.

Ruumide kunstlik valgustamine

Sügisel, kui päevad lühenevad ja ööd pikenevad, hakkab kanade toodang õige kiiresti langema.

Lühikese päeva jooksul ei suuda kana nii palju süüta kasutada, et ta saaks sellega mune toota. Kana normaalseks tööpäevaks on 12—14 tundi. Lühikest päeva talvel tuleb pikendada kunstliku valgustamisega.

Kanala kunstlikku valgustamist tuleb alustada kohe sügisel, kui päevad muutuvad lühemaks, ja valgustada järjekindlalt kevadeni. Järsud muutused, näiteks valgustuse sisseseadmine poolest talvest või selle järsk ärajätmine, toovad kaasa lindude sulgimise ja toodangu tugeva languse.

Kanalat valgustada nii, et valgus langeks ruumi põrandale, kus seisavad sööda- ja jooginõud, samuti peab valgustama õrsi, et linnud näeksid magama minna. Valgustamiseks on kõige sobivam elekter, mida arvestada 70 vatti iga 100 kana kohta. Väga hästi täidavad oma ülesannet ka petrooleumi-hõõglambid, mis annavad ühtlasi teataval määral soojust.

Valguse mõju ei ole ühegi loomaliigi jõudlusomadustele nii suure tähtsusega kui kanade juures. Mitterahuldava valgustusega ei saa linnufarmis suuri toodanguid.

Allapanu

Kuiv puhas allapanu tõstab kanade erksust, must ja niiske põrand aga võtab lindudel igasuguse tahtmise siblimiseks ja liikumiseks.

Parimaks allapanuks lindudele on kuiv alusturvas suvivilja-põhu või aganatega segatult. Turvas on pehme ning imeb endasse palju niiskust ja gaase, põhk aga meelitab linde rohkem liikuma.

Kui allapanuks kasutatakse ainult põhku, siis on niiskuse ja gaaside imemise võime väike ja allapanu tuleb sagedamini vahetada.

Allapanu tuleb varuda kuivade ilmadega ja hoida kuivas kohas. Aastas kulub kana kohta 10—12 kg, hane, pardi ja kalkuni kohta 20 kg allapanu. Kuivale põrandale pannakse seda 10—15 sm paksuse kihina.

Allapanu tuleb vahetada kohe, kui see tõmbub niiskeks ja kanalas hakkab tekkima sõnniku lehkä.

Kanadel ja kalkunitel vahetada turvast 15—20 päeva, põhku 7—10 päeva järel, partidel ja hanedel turvast 10—15 päeva ning põhku 5—7 päeva järel.

Lindude erksamaks muutmiseks lisada allapanusse iga päev vähesel hulgal aganaid.

Pesades olevat allapanu tuleb vahetada vähemalt kord nädalas. Selleks kasutada suviviljapõhku või puutakku. Pesadesse pandav põhk peab olema eriti puhas ja kuiv.

SISUKORD

Linnufarmi suurus	4
Linnufarmi töö organiseerimine ja töötasu	5
Linnukasvatuse plaani koostamine ja arvestus	6
Linnufarmi rajamise võimalused	7
Lindude töid	7
Sugulindude valik ja sugurühmade moodustamine	12
Hautamine	14
Täiskasvanud lindude söödad	16
Kanade söötmine	18
Partide söötmine	21
Hanede söötmine	22
Kalkunite söötmine	23
Kanade praakimine	23
Ruumide kunstlik valgustamine	25
Allapanu	26

Vastutav toimetaja A. K r u u s

Tehniline toimetaja V. A l e v

В. Нурмсалу. Птицеводство в колхозе

На эстонском языке.

Ladumisele antud 5. XI 1949. Trükkimisele antud 28. XI 1949. Paber 56×79 sm ¹/₁₆.
Trükiarv 5000. Trükitähti trükipoognas 37 120. Trükipoognaid 1,75. Arvutus-
poognaid 1,32. MB-68581. Tellimise nr. 2654. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn,
Pikk tn. 40/42.

SARJAS „PÖLLUMAJANDUSLIKKE NÕUANDEID
KOLHOOSIDELE“ ON ILMUNUD BROŠÜÜRID:

- HANSMAN, G.** — Kuidas kasutada kolhoosniku aiamaad
HEINSAAR, H. — Kolhoosi keskuse kaunistamine
JANOV, L. — Loomade siseparasitaar-haigused
KAUR, R. — Noorkarja laagriiviisiline kasvatamine
KOTKAS, H. — Suurte põldheinasaakide agrotehnika
KRUUS, A. — Veiste suvine karjatamine
KRUUS, A. — Likvideerige lehmade ahtrus
KRUUS, A. — Sugupulli pidamine ja hooldamine kolhoosis
MÖLDER, A. — Noorhobuste kasvatamine kolhoosis
NURMSALU, V. — Kolhoosi kanala
NURMSALU, V. — Tibude kasvatamine
NUUT, O. — Kolhoosi hobusetall
PEEBSEN, E. — Karusloomade kasvatamine kolhoosis
 — Piistaoja katsejaama kogemusi veisekasvatases
PUNG, A. — Loomakasvatuse arendamisest ja toodangu tõstmisest Uue Elu kolhoosis
PÄEV, A. — Levinumaid mesilastaude ja -kahjureid ning nende tõrje
REMMEL, E. — Marutaud
ROHTLA, A. — Pörsaste kasvatamine kolhoosis
SAVJALOV, V. — Profülaktika, tauditõrje ja desinfektsioon
SAVJALOV, V. — Hoidke loomi nahahaigustest
SPUNGEN, S. — Väitige noorloomade haigestumist ja suremust veterinaar-profülaktiliste abinõudega
SPUNGEN, S. — Põllumajandusloomade sünnitusabi ja sünnitusjärgsed haigused
SPUNGEN, S. — Sigade punataud
SPUNGEN, S. — Kanade haigusi
SPUNGEN, S. — Veiste brutselloos
SPUNGEN, S. — Veiste tiisikus (tuberkuloos)
SÄRE, R. — Veisesõrgade tervishoid
SÄRE, R. — Hobuserautamine
SÄRGAVA, E. — Kuidas saada lehmadelt suurt piimatoodangut
SÄRGAVA, E. — Küülikute kasvatamine kolhoosis
TEITELBAUM, V. — Töö ja normipäevade arvestamine kolhoosides
VAHENÕMM, K. — Katseid ja vaatlusi kolhoosi kõõgiviljaaias
VIIRAND, M. — Alused suurte teraviljasaakide saamiseks kolhoosides
VINT, E. — Kuidas saavutame suured söödajuurviljasaagid kolhoosis
VOITK, E. — Hea silo on asendamatu karjasööt
VOITK, E. — Silotaimede kasvatamine kolhoosis

50 kop.

A-14909
18

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00495334 7